

Universitatea Națională de Arte
George Enescu
Iași

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

**DENUMIRE PROIECT: "TRECÂND GRANIȚELE. COLABORĂRI
TRANSNAȚIONALE ȘI CRITICĂ INSTITUȚIONALĂ ÎN EXPOZIȚIILE DE ARTĂ
DIN ESTUL EUROPEI ÎN PERIOADA SOCIALISMULUI TÂRZIU (1964-1989)"**

Cod: Cod PN-III-P1-1.1-TE-2016-1369

Nr. contract: 52/2018

**RAPORT ȘTIINȚIFIC PRIVIND IMPLEMENTAREA PROIECTULUI ÎN
PERIOADA IANUARIE-DECEMBRIE 2019**

Etapa 2

În cadrul celei de a doua etape a proiectului de cercetare, aferente perioadei ianuarie-decembrie 2019, cercetările întreprinse de membrii echipei s-au concentrat asupra celui de-al doilea obiectiv principal al proiectului : **Cartografierea schimburilor inter- și trans-naționale în cadrul Cortinei de Fier în perioada studiată în cadrul rețelelor și canalelor oficiale de producție culturală și dincolo de acestea și realizarea unui studiu comparativ privind interacțiunea cu arta occidentală.**

Activitățile desfășurate în această perioadă au cuprins :

Activitatea 2.1. Documentarea si analiza canalelor oficiale si neoficiale de comunicare artistica din Estul Europei, a principalelor spatii cu activitate internationala si expozitii notabile, a burselor si premiilor care au permis contactele si calatoriile, documentarea unor intalniri oficiale si neoficiale.

În cadrul acestei activități, într-o primă etapă a fost examinată literatura de specialitate existentă care ridică problema studiilor istoriei artei din Estul Europei în perioada socialismului târziu din perspectivă trans-națională : Bazin, Glatigny și Piotrowski (2016) ; Cytlak (2017) ; Fowkes and Fowkes (2017; 2018) ; Gilbert (2012) ; Hock (2014) ; Hock și Allas (2018) ; Kemp Welch (2019) ; Kind Kovacs și Labov (2013) ; Green and Gardner (2016) ; Midell (2019) ; Piotrowski (2016); Tumbas (2012).

Într-o a doua etapă, cercetările realizate în cadrul acestei activități s-au axat pe studierea următoarelor canale de schimburi artistice și colaborări internaționale :

a. Programe de diplomație culturală

În prima parte a acestui an, Cristian Nae a studiat programele de diplomație culturală realizate de Statele Unite ale Americii în Europa de Est în perioada războiului rece. Cercetarea, ancorată metodologic pe modelul critic al diplomației culturale analizat de Krenn (2005), s-a

focalizat pe trei mari programe expoziționale : ”Arta în ambasade”, expozițiile organizate de muzeul Smithsonian din Washington și programul expozițional realizat de MoMA în cadrul departamentului de expoziții internaționale. Inițiat în 1960 și coordonat de departamentul de Stat începând cu anul 1964, programul ”Arta în Amabasade” a fost realizat cu sprijinul Consiliului Internațional al Museum of Modern Art in New York. Programul a permis circulația artei americane în Europa de Est prin intermediul unor recepții diplomatice. Expoziții succesive au fost instalate în Varșovia (1962-1963), Belgrad (1963-1964), București (1966-1967), Praga (1967) și Budapesta (1967-1968), prezentând lucrări ale unor pictori americani moderniști, îndeosebi artă abstractă (Robert Motherwell, Ad Reinhardt, Helen Frankenthaler), dar și ceva proto- Pop Art (Jasper Johns; Robert Rauschenberg) și ceva minimalism (Donald Judd). Alte expoziții organizate de MoMA în Estul Europei include: ”Jasper Johns: Litographs” (1968-1970) care a călătorit în Germania, Elveția, Belgia, Yugoslavia, Cechoslovacia, Polonia și România, și ”New Photography U.S.A.”, care a călătorit între 1970 și 1973 în aceleași țări din blocul estic. Între cele douăsprezece expoziții internaționale organizate de Smithsonian Museum între anii 1966 și 1970, am examinat *Disappearance and Reappearance of the Image: American Painting since 1945*, instalată inițial la Sala Dalles din București în 1969, iar ulterior în Praga și Bratislava.

Rezultatele incipiente ale acestei cercetări au fost expuse în comunicarea intitulată, ”Exhibitions and Cultural Diplomacy: On the Reception of American Art in Romania 1968-1974”, susținută în cadrul secțiunii intitulate *Exhibitions as Sites of Artistic Contact during the Cold War*, organizată în cadrul congresului anual al ASEEEES (The Association for Slavic, East-European and Eurasian Studies), San Francisco, 23-26 Noiembrie 2019.

b. Programe de diplomație culturală între Europa de Est și țările din lumea a treia

În perioada ianuarie – noiembrie, Diana Mărgărit și Caterina Preda au studiat sistemele proprii de contact cultural internațional ale țărilor din blocul Est European. S-a putut observa faptul că, dacă diplomația culturală nord-americană pune accentual pe individualism, expozițiile internaționale organizate de aceste țări aveau drept concept directoare noțiunile de pace și solidaritate. Relațiile artistice dezvoltate în timpul războiului rece pe canale oficiale, susținute de instituții culturale etatiste, au avut drept parteneri țări din Orientul Mijlociu și din

Lumea a Treia. Un exemplu elocvent îl constituie expoziția din 1978 din Beirut, organizată împreună cu artiști emigrați din diferite țări arabe și latino-americane, care împărtășeau viziunile anti-imperialiste ale Organizației pentru Eliberarea Palestinei (PLO)” (Laszlo 2018). Expoziția a cuprins 200 artiști din 30 țări, din Europa occidentală, Europa de Est (România, Polonia, Ungaria), Uniunea Sovietică, America Latină, Japonia și lumea Arab (Laszlo 2018).

Utilizând teoria cadrelor narrative, introdusă recent în domeniul studiilor politice (Benford and Snow 2000), Diana Mărgărit a cercetat aceste expoziții în contextul ”constelațiilor sudice” construite în jurul mișcării de non-aliniere (Dinkel 2019 ; Piskur 2019). Rezultatele cercetării sale au fost prezentate în conferința "Cultural Exchanges, Alternative Narratives, Artistic Frames. The Non-Aligned Movement" susținută în cadrul celui de a 51-lea Congres al ASEES, San Francisco, 23-26 Noiembrie 2019. De asemenea, au fost deja publicate în articolul ”Narratives of Southern Constellations. Cultural diplomacy and artistic exchanges within the Non-Aligned Movement”, *Hermeneia. Journal of Hermeneutics, Art Theory and Art Criticism*, no. 23, 2019, pp. 237-248 (indexat Web of Science-Emerging Citation Index, ERIH Plus).

Cercetarea realizată de Caterina Preda s-a oprit asupra unui alt studiu de caz, relația dintre Muzeul Solidarității Salvador Allende din Chile (1970) și regimul communist din Estul Europei, România. Muzeul-a născut din ideea unui grup de artiști și critici de artă prezidat de Mario Pedrosa, critic de artă Brazilian aflat în exil. Ideea unui muzeu al solidarității cu Chile a fost articulată în martie 1971 când președintele Allende a invitat artiști internaționali și jurnaliști în Chile și a lansat un apel internațional la solidaritate, fraternitate și acțiune revoluționară, conectând discursul de stânga cu experimentalismul politic și artistic. În doar primul său an de existență, muzeul a primit 600 lucrări care acopereau genuri și stiluri eterogene (realism social Latino American, Expresionism Abstract, Art Informel, sau lucrări conceptuale).

Studiind arhivele Naționale și cele ale Muzeului din Chile, Caterina Preda a ajuns la concluzia că exemplul românesc neagă logica artiștilor care acționau în solidaritate cu o cauză de artiștii socialiști din Chile, și introduce posibilitatea instituționalizării și politizării câmpului cultural de către stat. Această abordare se aplică și conexiunilor transregionale realizate sub motto-ul solidarității. Rezultatele acestei cercetări au fost disseminate în cadrul comunicării cu titlul *Transregional links during the Cold War: The case of the Museum of Solidarity (Salvador*

Allende), susținută în cadrul conferinței internaționale *The Radical Sixties: Aesthetics, Politics and Histories of Solidarity*, University of Brighton, UK, 27-29 Iunie 2019.

c. Rețele expoziționale internaționale promovate în cadrul bienalelor de grafică

De asemenea, Diana Mărgărit a cercetat pe parcursul acestui an implicarea unuia dintre cei mai importanți actori instituționali din Estul Europei, Moderna Galerija (Muzeul de Artă Modernă) din Ljubljana, în promovarea unui internaționalism contra-hegemonic. În 1955, această instituție a fondat Bienala Internațională de Artă Grafică din Ljubljana, fiind în mod particular conectată cu "politicile culturale ale mișcărilor de nealinieră." (Piskur 2019) Artele grafice erau, de altfel, încurajate de statele socialiste, iar statutul lor particular, ce le-a permis atât reproductibilitatea, cât și conectarea cu artele "majore", pictura și sculptura, a condus la proliferarea expozițiilor de artă grafică în regiune.

Printre festivalurile importante ce au fost identificate de Daria Ghiu se numără de asemenea Bienala Internațională de Postere din Kracovia, fondată în anii 1960, care le-a permis artiștilor Est-Europeni să fie expuși împreună prin intermediul canalelor artistice oficiale. Bienalele țărilor baltice și cele de ceramică, precum cea de la Praga din anul 1962, constituie o altă rețea importantă de diseminare a internaționalismului socialist. În continuarea cercetărilor asupra bienalei de la Veneția începute în anul 2018, Daria Ghiu a publicat în acest an articolul "Reconstruction of a Reconstruction : Constantin Brâncuși în Multiple Historical Frames" (Afterall, 2019), indexat de Clarivate Analytics - Arts and Humanities.

d. Întâlniri și rețele informale de contact între artiști din Estul Europei

Extinzând cercetarea asupra rețelelor informale de contact dintre artiștii din Estul Europei, au fost identificate câteva puncte de legătură importante. De pildă, cuplul de artiști polonezi Kwiekulik, a conectat două repere ale artei experimentale din Cehia, Jiri Kovanda și Petr Stembera, introducându-i în lumea artei poloneze (Kemp-Welch 2019). Istoricul de artă maghiar emigrat János Brendel a introdus de asemenea arta maghiară în Polonia. Astfel, Galeria Foksal, NET-ul Jarosław Kozłowski și Akumulatory 2 Gallery au permis expunerea atât a artiștilor din Europa de Est, cât și din Europa de Vest în Polonia, extinzând contactele

locale cu artă experimentală din Japonia și America Latină. În Ungaria, după cum a demonstrat Cseh-Varga, atelierul Capelei Balatonboglár înființat de György Galántai în anii '70 și ulterior, rețeaua revistei Artpool înființată în anii '80 au fost esențiale pentru organizarea de întâlniri cu arta experimentală cehă și, ulterior, pentru comunicarea internațională a artei din Ungaria. Artiștii conceptuali și de artă poștală, Carlfriedrich Claus, Robert Rehfeldt și Ruth-Wolf Rehfeldt, studiați de Cristian Nae, au fost, de asemenea, influenți în stabilirea contactelor artiștilor Est-Europeni și Nord Americani cu arta est-germană.

e. Rețele de artă poștală și publicații artistice alternative

În decursul acestui an, în paralel cu studierea expozițiilor de artă americană în Europa de Est, Cristian Nae a cercetat colaborarea realizată prin intermediul rețelelor de artă poștală și a publicațiilor artistice, ca modalități alternative de contact artistic trans-național și de participare la expoziții internaționale paralele celor inițiate de instituțiile artistice existente în anii 1970-1980.

În această perioadă, practici de artă poștală auto-instituite clandestin au creat o rețea globală de astfel de schimburi artistice paralele. Acestea i-au inclus pe artiștii americani George Maciunas, Ray Johnson, Lon Spiegelman, japonezul Mieko Shiomi și, ulterior, Shozo Shimamoto și Ryosuke Cohen, pe francezul Robert Fillou, suedezul HR Fricker, belgianul Guy Bleus, vest-germanul Klaus Groh, chilianul Guillermo Deisler, mexicanul Ulises Carrion, italianul Vittore Baroni, danezul Niels Lomholt.

Schimburile de artă poștală au fost deseori publicate prin intermediul unor importante edituri autogestionate de către artiști, precum Beau Geste Press. Acestea au fost înființate în Europa de Vest de către artiști emigranți și au fost folosite pentru difuzarea informațiilor. Situată în Devon, Beau Geste Press a fost responsabilă de lansarea nu numai a revistei *Schmuck* inspirată de Fluxus, dar și de cărți de artă conceptuală, precum *Lecția* lui Jaroslaw Kozlowski. Cooperarea internațională a artiștilor lui Klaus Groh a reușit, de asemenea, să imprime cărți pentru artiștii din Europa de Est. Pe lângă artiști occidentali și estici, precum și artiști canadieni și nord-americani, aceste tipuri de rețele asociate publicațiilor informale au stabilit contacte interculturale cu artiști din America Latină, cum ar fi uruguayanul Clemente Padin, editorul

revistei artistului OVUM și emigrează artista chiliană Guillermo Deissler, fondatorul UNI / VERS.

Cercetarea realizată de Cristian Nae a relevat faptul că o astfel de cooperare a fost intensificată de instituirea de către Ulisses Carrion la Amsterdam a editurii *Other Books and So*, care a epitomizat intențiile împărtășite de mulți alți producători de publicații alternative de artă la acea vreme. În Europa de Est, publicația maghiară *Schmuck*, fondată în 1972, precum și *Aktual Schmuck* fondată de Milan Knizak în Cehoslovacia, au participat la diseminarea ideilor inspirate de Fluxus în întreaga Europă. În Polonia *Commonpress*, produsă de Pawel Pestasz între 1977 și 1990, a jucat un rol important în împărtășirea responsabilităților editoriale în cadrul rețelei de artă poștală. *Commonpress* a invitat câte un artist diferit să acționeze ca redactor pentru fiecare număr și, astfel, a contribuit la materializarea etosului colectivizat împărtășit de participanți în rețeaua de artă prin poștă.

De asemenea, Cristian Nae a continuat studierea publicațiilor alternative, produse de artiști, precum *NET* (coordonată de Jarosław Kozłowski în Polonia), *Aktuele Schmuck* (coordonată de Milan Knizak în Cehoslovacia) sau *APS* (coordonată de Györgi Galántai în Ungaria). S-a urmărit identificarea rolului acestor publicații în distribuirea artei conceptuale și în general, experimentale la nivel internațional, trans-regional, precum și constituirea unor rețele artistice bazate pe solidaritate și afinități artistice și poetice la nivel trans-local și a realizat o analiză comparativă a acestor practici în raport cu condiția samizdat-ului (Kind Kovacs și Labov, 2013).

Rezultatele provizorii ale acestei cercetări au fost expuse în comunicarea intitulată "Working Men of All Countries, Unite! Mail art Networks across Eastern Europe during Late Socialism" prezentată în secțiunea *Visual Solidarities: Crossing borders in aesthetic practices* din cadrul conferinței anuale a AAH (the UK Association for Art History), University of Brighton, UK, 4-6 Aprilie, 2019

Activitatea 2.2. Analiza unor documente aflate în arhive private sau non-institutionalizate; realizarea unor interviuri cu participanții direcți sau cu martorii;

În această perioadă, Katalin Cseh-Varga a analizat o serie de documente oferite de Laszlo Beke privind încercările de colaborare între artiști din Ungaria și artiști din Cehia. De

asemenea, Katalin Cseh-Varga i-a interviewat pe Gyorgy Galantai și pe Iulia Klaniczay. Cei doi sunt fondatorii arhivei și revistei Artpool în anii 1980 și a spațiului artistic neconvențional Balatonboglar Chapel la începutul anilor '70 în Ungaria. "Capela", un lăcaș de cult creștin abandonat transformat de Galantai în spații neconvenționale de expunere și de "rezidență" artistică, a constituit locul de întâlnire al artiștilor experimentali din Ungaria și a găzduit două evenimente performative realizate în colaboare cu artiști din Cehia.

La rândul său, Mădălina Brașoveanu a realizat o serie de interviuri cu artiști activi în Oradea în perioada anilor 1980 privind relațiile lor cu artiștii din Ungaria și a cercetat schimburile realizate între acești artiști prin intermediul artei poștale. Îndeosebi, ea a cercetat materialele documentare identificate în arhiva personală a lui Károly Elekes – artistul care îndeplinise rolul de conducător al grupării artistice *MAMŰ* din Târgu-Mureș – a reieșit că majoritatea colaborărilor internaționale ale artiștilor afiliați grupării *MAMŰ* se concentraseră pe accesarea altor tipuri de spații și canale, decât cele tradiționale, pentru producerea și prezentarea artei. Cele mai multe dintre aceste colaborări au avut un caracter restrâns regional, bazându-se în principal pe schimburi cu scena artistică din Ungaria, iar acolo îndeosebi cu artiști care erau afiliați Studioului Tinerilor Artiști din Budapesta.

De asemenea Magda Radu a cercetat arhivele personale ale artiștilor români emigrați după 1970 din țară, precum Decebal Scriba, Florina Coulin (Lăzărescu), Peter Jacobi sau Andrei Cădere, corespondența acestora cu Jindrich Calupecky, precum și cea purtată între cei emigrați (precum Florina Coulin) și cei rămași în țară (Ion Grigorescu). Din aceste arhive, se poate reconstitui imaginea unor micro-comunități artistice existente în România la acea vreme, precum și inabilitatea celor plecați de a se adapta unui sistem artistic diferit, cel occidental. Rezultatele acestei cercetări au fost diseminate parțial în cadrul prezentării intitulate "Turning the Tables: Émigré Artists and the West during the Cold War", susținută în cadrul Conferinței Internaționale *Exhibitions as Sites of Artistic Contact during the Cold War*, organizată la Universitatea Națională de Arte George Enescu din Iași în perioada 8-9 Noiembrie 2019.

Activitatea 2.3. Realizarea unor stagii de documentare in arhive specializate in Estul Europei, Germania, UK si USA

Katalin Cseh-Varga a realizat două stagii de documentare în Germania și în Statele Unite ale Americii. În Germania, cercetătoarea a examinat în perioada 13-15 August 2019 colecția Klaus Groh din cadrul Forschungsstelle Osteuropa, Universitatea din Bremen. Cercetarea s-a axat asupra neo-avangardei Est-Europene și a relației dintre artă și sport. Au fost examinate îndeosebi următoarele documente: *Aspects of Polish modern arts* (exhibition catalogue); *Aspekten van hedendaagse hingaarse kunst* (exhibition catalogue); hărțile și corespondența întreținută de Gábor Attalai (e.g. scrisoarea către primarul orașului Kassel); revistele *Osteuropa* (îndeosebi numărul din 1972); *proiectele sportive ale lui Július Koller*; *Polish Art Copyright* (ex. Zdzislaw Sosnowski, *Goalkeeper*).

De asemenea, Katalin Cseh-Varga a realizat un stagiul de documentare în cadrul arhivelor Getty Research Institute din Los Angeles, în perioada 4-6 Decembrie 2019. În acest stagiul, cercetătoarea a examinat pregătirile lui Harald Szeeman pentru *documenta 5* (fișiere ale proiectului expozițional și al altor proiecte). De asemenea, au fost examinate: fișele unor artiști individuali (ex. Beke, Attalai, Tót, Galántai, Pernecky, Lakner, Erdély, Maurer, Gáyor); corespondența lui Szeeman cu artiști din Estul Europei; înregistrări video legate de *documenta 5*; fișiere generale (e.g. legate de politica mondială între 1967-1970 și 1972-1977).

Rezultate parțiale ale cercetărilor realizate pe baza acestor documente și pe alte cercetări existente privind performance-ul colectiv în Ungaria (Cseh-Varga și Czirak 2018; Kürti 2015; Lakner 2010) și estetica sa (Mersch 2002; Fisher-Lichte 2004) au fost déjà prezentate în cadrul a două conferințe internaționale: "The Art of Contact. Exchange, Immateriality and Ambition", conferința internațională *Exhibitions as Sites of Artistic Contact during the Cold War*, găzduită de Universitatea Națională de Arte George Enescu, Iași, 8-9 Noiembrie 2019 și respectiv "The Exhibition as an Ephemeral Site of Contact. The Collision of Conceptual Art, Performance and Sports," susținută în cadrul celui de-al 51-lea Congres al ASEES (Association for Slavic, East European and Eurasian Studies), San Francisco, 23-26 Noiembrie 2019.

În perioada 14-16 Februarie, Cristian Nae a examinat documente aflate în colecția Fluxus Gilbert and Lila Silverman aflată în arhivele Muzeului de Artă Modernă din New York (MoMA). În cadrul acestora, au fost cercetate : corespondența dintre Milan Knizak, Jindrich Chalupecky, Jiri Kolar, Jaroslaw Kozlowski și George Maciunas; Planurile concertelor Fluxus din Praga din anul 1964 și urmările lor; relația dintre Jaroslaw Kozlowski, NET și editura alternativă Beau Geste Press ; revistele *Schmuk* trimise în SUA ; schimburile de artă poștală dintre artiștii americani și cei Est-Europeni aflate în aceste arhive. De asemenea, Cristian Nae a examinat documente interne privind conceperea și implementarea programului Arta în Ambasadă, precum și listele de expoziții organizate în Estul Europei de Departamentul Internațional al MoMA în perioada 1960 - 1980.

În luna septembrie, Diana Mărgărit a realizat o cercetare asupra mișcării de nealinieră în cadrul arhivelor Muzeului de Artă Modernă din Ljubljana. Cercetarea a fost realizată în conjuncție cu expoziția *Southern Constellations* realizată de această instituție, care a cartografiat schimburile artistice dintre Yugoslavia, țările din Estul Europei afiliate acestei organizații internaționale și țările din lumea a treia în perioada 1960-1989.

Activitate 2.4. Realizarea unor studii comparative asupra cadrelor și formulelor expoziționale alternative în Estul Europei și în afara Cortinei de Fier.

În această privință, cercetarea s-a concentrat pe studierea relațiilor dintre arta experimentală în America Latină și cea din România. Cercetarea a implicat studierea arhivelor CyAC (accesibile digital) și a literaturii de specialitate existentă pe acest subiect, aflată încă într-un stadiu incipient. Studii recente, precum Cytlak (2017-18), sau Kemp-Welch (2019) au remarcat existența unor relații între arta conceptuală din Europa de Est și cea din America Latină. În afara Europei, Jorge Glusberg a facilitat prezența artiștilor conceptuali Est Europeeni în expozițiile organizate de CAYC, o instituție descentralizată care, inițial, a căutat să insereze în mod programmatic artiștii conceptuali Latino-Americani în canonul artistic occidental, și astfel, să “provincializeze occidentul”. După 1972, Centro de Arte y Communication a devenit în mod intenționat o instituție ce sprijinea “lumea a treia”, al cărui program era definit îndeosebi de arta angajată social. Expoziția *Arte de sistemas II* (1972) a prezentat lucrări ale unor artiști polonezi, români, cehi și unguri. CAYC s-a dovedit influent în stabilirea unor relații cu artiști

din țările mai sus amintite: artiștii cehoslovaci Stano Filko, Jiří Valoch și Petr Štembera au luat deja parte la prima expoziție *Arte de systemas* - o contraparte a expozițiilor *Cybernetic Serendipity* și *Information* deschise la Londra și New York în 1968 and 1970. Glusberg a mai organizat *Festival de la vanguardia húngara* în 1973 și *Hungria 74* în 1974 (Cytlak 2017-18). Deși expunea proiecte apolitice cu un caracter experimental, performative sau conceptual, care permitatea mobilitatea transfrontalieră a lucrărilor, Glusberg a părut să înțeleagă reticența politică ca o formă de angajament existențial (Kemp-Welch 2014).

Activitatea 2.5. Extinderea si actualizarea arhivei/bazei de date cu imagini.

Arhiva dinamică concepută de Lavinia German și Cristian Nae s-a dezvoltat anul acesta potrivit unor modele de cercetare inspirate din câmpul istoriei digitale a artei (*digital art history*) (Druker 2013; Helmreich and Fletcher 2012; Baca, Helmreich and Gill 2019).

Cu toate că arhiva se află încă în stadiul de program-test – *beta* -, aceasta a încorporat anul acesta cinci mari categorii care vor putea fi cercetate de public în mod dinamic odată cu implementarea sa ca anexă la sfârșitul proiectului: *rețele de mail art*, *publicații alternative*, *locuri de întâlnire (galerii)* și *spații de contact (expoziții)*.

În urma cercetărilor efectuate, am aflat că drepturile de utilizare ale imaginilor sunt însă deja deținute de arhivele altor instituții importante (The Getty Research Institute, Artpool, Forschungsstelle Osteuropa, Bremen, Mail Art Archive at the Staatliches Museum Schwerin, CaYC, University of Texas, Les Archives de la Critique d'art, INHA Paris and Rennes etc.), precum și în arhivele Open Institute Budapesta și CNSAS, București, și că aceste imagini nu pot fi reproduse în cadrul unei asemenea baze de date de tip holistic, în maniera în care ne-am propus inițial. Prin urmare, am decis că vom utiliza în cele din urmă doar o cartografie a locurilor și spațiilor de întâlnire care pot fi utilizate ca resurse de cercetare de către publicul larg după încheierea proiectului. În acest sens, s-a decis faptul că vom utiliza metoda cartografiei digitale interactive pentru realizarea vizuală a arhivei, care va funcționa asemeni unei interfețe dinamice cu utilizatorii săi.

Redăm în cele din urmă două imagini ale hărților privind schimburile artistice din cadrul rețelei de artă poștală incluse în arhivă

Universitatea Națională de Arte
George Enescu
Iași

uefiscoti

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

Activitatea 2.6. Organizarea unei conferințe internaționale pe tema spațiilor artistice și expozițiilor alternative în perioada socialismului târziu în Estul Europei și în afara acestuia.

În perioada 8-9 Noiembrie, 2019 Cristian Nae și Katalin Cseh-Varga au organizat conferința internațională *Exhibitions as Sites of Artistic Contact during the Cold War*, găzduită de Universitatea Națională de Arte George Enescu, Iași.

Conferința a conținut 20 de prezentări ale unor cercetători și profesori din Ungaria, Austria, Italia, Germania, Spania/Franța, România, Bulgaria, Letonia, Estonia, Cehia, Slovacia, Polonia și Rusia. Acestea au fost organizate în 5 secțiuni pe parcursul celor 2 zile.

De asemenea, cele 5 secțiuni au fost complementate de 4 conferințe plenare (keynote), susținute de cercetători renumiți ai culturii materiale neo-avangardelor artistice din Estul Europei și din America Latină în perioada războiului rece: David Crowley (National College of Arts and Design, Dublin), Klara Kemp-Welch (The Courtauld Art Institute, Londra), Sven Spieker (University of California at Santa Barbara) și Zanna Gilbert (the Getty Research Institute, Los Angeles).

Prezentările cuprinse în cele 4 secțiuni au abordat tematici privind teoria relațiilor și colaborărilor transnaționale în câmpul artei (1), diverse tipuri de internationalism (sesiunea 2), canale și relații oficiale de întâlnire între artiști dintre Est și Vest (sesiunile 3 și 4), modele expoziționale alternative și migrația artiștilor în perioada războiului rece (sesiunea 5), listate în programul conferinței inclus în acest raport.

Programul conferinței împreună cu rezumatele prezentărilor pot fi de asemenea accesate pe site-ul proiectului (www.arteiasi.ro/transcol/conferinta).

Universitatea Națională de Arte
George Enescu
Iasi

UEFISCDI

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

Exhibitions as Sites of Artistic Contact during the Cold War

INTERNATIONAL CONFERENCE
NOVEMBER 8-9, 2019, IASI (RO)

Conference Programme

Organizers:

Cristian Nae
Katalin Cseh-Varga

Dates:

DAY 1: Friday, Nov 8
DAY 2: Saturday, Nov 9

Location:

"E. Caudella" Hall, UNAGE Iasi,
29 Cuza Voda St., Iasi (Ro)

Universitatea Națională de Arte
George Enescu
Iași

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

Day 1 FRIDAY NOV 8, 2019

9.00-9.15 AM: *Registration*

9.15-10.00 AM: **KEYNOTE LECTURE**

David Crowley, National College of Art and Design, Dublin – “The Imagined East”

10.00-12.00 PM: **SESSION 1**

Zsuzsa László, Artpool Research Center, Museum of Fine Arts, Budapest –
“Reciprocal Decipherments – Circulating Works, Words, Ideas, and Agents as
Constituents of the Discourse on East European Art”

Katalin Cseh-Varga, Academy of Fine Arts, Vienna – “The Art of Contact.
Exchange, Immateriality and Ambition”

Ieva Astahovska, Latvian Center for Contemporary Art, Riga – “The New Left and
Exhibitions as Tool for Cultural Relations”

Daniel Grůň, Institute of Art History, Slovak Academy of Sciences and The
Július Koller Society, Bratislava – “Ideology vs. Sensitization. Investigating
Spectatorship in the Work of A White Space in a White Space by Stano Filko,
Miloš Laky and Ján Zavarský”

12.00-12.20 PM: *Coffee break*

12.20-2.20 PM: **SESSION 2**

Caterina Preda, University of Bucharest – “A Look at East-South Cross-Regional
Links during the Cold War through Exhibitions”

Juliane Debeusscher, University of Barcelona/Université Grenoble Alpes –
“Negotiating the East-South Connection in and from the *Encuentros de
Pamplona*”

Dietmar Unterkofler, Free University of Bozen-Bolzano – “Non-Aligned
Internationalism: Awkward Encounters and the New Art Practice in Yugoslavia
during the Cold War”

Kädi Talvoja, Institute of Art History and Visual Culture, Estonian Academy of Arts
– “Triennials of Baltic Art as a Dysfunctional Format of Internationalism?”

Universitatea Națională de Arte
George Enescu
Iași

UEFISCDI

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

2.20-4.00 PM: *Lunch break*

4.00-6.00 PM: **SESSION 3**

Pavlina Morganova, Academy of Fine Arts, Prague – “Exhibitions on the Whirl of History”

Claudia Friedrich, University of Cologne – “‘Eastern Intermezzi’ at the ART COLOGNE during the Cold War”

Veronika Rollová, Academy of Art, Architecture and Design, Prague – “Fragile Opportunity: International Exhibition of Ceramics in Prague 1962 as a Site of Contact Between East and West”

Dániel Véri, Ferenczi Museum Center, Budapest – “The Great Book Theft. French-Hungarian Exhibitions Across the Iron Curtain”

6.00-6.45 PM: **KEYNOTE LECTURE**

Klara Kemp Welch, The Courtauld Institute of Art, University of London – “Experiences of Alienation and De-Alienation in the Experimental Art World of the 1970s”

Day 2 SATURDAY
NOV 9, 2019

9.00-9.45 AM: **KEYNOTE LECTURE**

Sven Spieker, University of California at Santa Barbara – “Demonstrative Modes of Exhibition in Eastern Europe during the 1960s and 1970s”

10.00-12.00 PM: **SESSION 4**

Kirill Chunikhin, Higher School of Economics, St. Petersburg – “Mediating through Design: Cold War and Materiality at the Exhibition *Graphic Art USA: 1963-64*”

Alessandra Franetovich, University of Florence – “Tracing the Italian Network of Russian Unofficial Soviet Art in the 1960s and 1970s”

Universitatea Națională de Arte
George Enescu
Iași

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR, A CERCETĂRII,
DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII

Galina Dekova, National Academy of Arts, Sofia – “Artistic Relations between Socialist Bulgaria and the Western World”

Anna Markowska, University of Wrocław – “Two Exhibitions of 1948 as Models of Participation in the Communist Revolution in Poland”

12.00-12.20 PM: *Coffee break*

12.20-2.20 PM: **SESSION 5**

Andrea Bátorová, Comenius University, Bratislava – “Alternative Art and Exhibition Practices in the 1960s in former Czechoslovakia”

Cristian Nae, “George Enescu” National University of Arts, Iași – “The Invention of Space. Alternative Exhibition Spaces in Romania during the Cold War”

Magda Radu, “George Enescu” National University of Arts, Iași and Salonul de proiecte, Bucharest – “Turning the Tables: Émigré Artists and the West during the Cold War”

Zofia Reznik, University of Wrocław – “Women’s Art in Wrocław in 1978 and the International Feminist Exhibitions of the 1970s”

2.20-4.00 PM: *Lunch break*

4.00-4.45 PM: **KEYNOTE LECTURE**

Zanna Gilbert, The Getty Research Institute, Los Angeles – “Exhibition as Information Flux: Experiments and Internationalism at “Zanini’s MAC”

4.45-5.00 PM: *Closing remarks*

The conference is organized as part of the research project **Crossing the Borders: Transnational Collaborations and Institutional Critique in Exhibitions of Eastern European Art during Late Socialism (1964-1989)**. Code PN-II-P1-1.1-TE-2016-1369, financed by CNCS-UEFISCDI within PNCDI III

Bibliografie:

- Bazin, Jerome, Pascal Dubourg Glatigny și Piotr Piotrowski (eds.), *Art Beyond Borders. Artistic Exchange in Communist Europe [1945-1989]*, Central European University Press, Budapesta/New York, 2016
- Beke, László. *A magyar konceptművészet kezdetei. Beke László gyűjteménye, 1971*. Nyílt Struktúrák Művészeti Egyesület OSAS-tranzit.hu, Budapesta, 2008.
- Benford, R. D. și D. A. Snow, "Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment". *Annual Review of Sociology* 26, 2000, pp. 611-639
- Cseh Varga Katalin și Adam Czirak (eds.), *Performance Art in the Second Public Sphere: Event-Based Art in Late Socialist Europe*, Routledge, Londra/New York, 2018
- Cytlak, Katarzyna, "Hacia el Arte Latinoamericano Globalizado. La auto-invention de CAYC desde la perspectiva transmoderna et transregional", *Revista de Estudios Globales e Arte Contemporaneo* 5, 1, 2017-18, pp. 65-66.
- Dinkel, J, *The Non-Aligned Movement: Genesis, Organization and Politics (1927-1992)*, Brill, Leiden, 2018.
- Drucker, Johanna, "Is there a 'digital' art history?", *Visual Resources*, 29, 2013, pp. 1-2, 5-13
- Helmreich, Anne and Pamela Fletcher, "Local/Global: Mapping Nineteenth-Century London's Art Market," *Nineteenth-Century Art Worldwide* 11, no 3, 2012. Accessible at <http://arthist.net/archive/4125>.
- Fischer-Lichte, Erika. *Ästhetik des Performativen*. Frankfurt a.M. 2004;
- Fehér, Dávid. „Nem hiszek a túl direkt dolgokban...” Beszélgetés Attalai Gáborral.” *Ars Hungarica*. 2011/3. pp. 110-122;
- Fowkes, Maja and Reuben Fowkes, "Eastern Europe Can Be Yours! Alternative Art of the Eighties", *Afterall*, 2017
- Fowkes, Maja and Reuben Fowkes, "The Post-National in East European Art: From Socialist Internationalism to Transnational Communities", in Ana Janevski, Roxana Marcoci and Ksenia Nouril (eds.), *Art and Theory of Post-1989 Central and Eastern Europe: A Critical Anthology*, MoMA, New York, 2018.

- Green, Charles, Anthony Gardner, *Biennals, Triennals, and documenta. The Exhibitions that created contemporary art*, Wiley Blackwell, 2016.
- Gilbert, Zanna, "“Something Unnameable in Common”: Translocal Collaboration at the Beau Geste Press", *ArtMargins* 1:2-3, Jun-Oct 2012
- Hock, Beata, "Doing Culture Under State-Socialism: Actors, Events and Interconnections". Nr. Special al *Comparativ: Zeitschrift für Globalgeschichte und vergleichende Gesellschaftsforschung*, no. 4, 2014
- Hock, Beata, Anu Allas (eds.), *Globalizing East European Art Histories: Past and Present*, Routledge, Londra, 2018
- Jones, Caroline A., *The Global Work of Art: Worlds Fairs, Biennials, and the Aesthetics of Experience*, University of Chicago Press, Chicago, 2016
- Kemp-Welch, Klara, *Antipolitics in Central European Art. Reticence as Dissidence under Post-Totalitarian Rule 1956-1989*, I. B. Tauris, London, 2014.
- Kemp Welch, Klara, *Networking the Bloc. Experimental art in Eastern Europe 1965-1981*, MIT Press, Cambridge Mass, 2019.
- Kind-Kovacs, Friederike și Jessie Labov, *Samizdat, Tamizdat and Beyond: Transnational Media During and After Socialism*, Berghahn Books, New York/Oxford, 2013
- Krenn, Michael L., *Fall-Out Shelters for the Human Spirit: American Art and the Cold War*, University of North Carolina Press, 2005
- Kürti, Emese, „A szabadság anti-esztetikája. Az első magyarországi happening.” *exindex*. September 2015. <http://exindex.hu/index.php?l=hu&page=3&id=967>.;
- Kürti, Emese. *Experimentalizmus, avantgárd és közösségi hálózatok a hatvanas években*. Dr. Végh László és köre. PhD Dissertation. ELTE-BTK, Film-, Média és Kultúraelmélet Doktori Iskola, Budapest. 2015.
- Kürti, Emese (ed.), *Fenyvesi Toth Arpad. Splendid Isolation*, Abc Researchlab, 2018.
- Lakner, László. *Fussball im Museum der Schönen Künste. Dokumentation zum Performance-Projekt. Budapest 1970*. edition eleven+1/Niessen Art-Print Publishers, 2010.
- Laszlo, Zsuzsa, „Exhibition as a Diplomatic Tool. The Search for Artistic Solidarity”, *Third Text*, 2018

- Middell, Matthias, “Transregional studies. A new approach to global processes” in Matthias Middell (ed.), *The Routledge Handbook of Transregional Studies*, Routledge, London, New York, 2019
- Mersch, Dieter. *Ereignis und Aura. Untersuchungen zu einer Ästhetik des Performativen*, Frankfurt a.M. 2002;
- Peternák, Miklós. „Beszélgetés Erdély Miklóssal 1983 tavaszán.” *Árgus. Irodalmi, kulturális folyóirat. Erdély Miklós összeállítás*, Vol. II. No. 5. September-October, 1991, pp. 75-88.
- Piškur, B. and T. Merhar, “Third World: Prints from the Non-Aligned Countries at the International Biennial Exhibitions of Graphic Arts in Ljubljana between 1961-1991”, *Southern Constellations. The Poetics of the Non-Aligned* [Exhibition Catalogue], Moderna Galerija, Ljubljana, 2019, pp. 171-174.
- Piotrowski, Piotr, *In the Shadow of Yalta. Art and Avant-Garde in Eastern Europe*, Reaktion Books, London, 2011
- Piotrowski, Piotr, ”The Global NETwork: An Approach to Comparative Art History”, in Thomas DaCosta Kaufmann, Catherine Dossin și Béatrice Joyeux-Prunel (eds.), *Circulations in the Global History of Art*, Routledge, London and New York, 2016
- Tumbas, Jasmina, ”International Hungary! Gyorgi Galantai’s Networking Strategies”, *Artmargins*, vol. 1, no. 2-3, 2012
- Vogel, Sabine B. (ed.), *Biennials – Art on a global scale*, Springer, 2010